

ПРИМЕРАК ЗА УЧЕНИКА

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА
ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ЗАВРШНИ ИСПИТ НА КРАЈУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ТЕСТ

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ОБРАЗАЦ

ИМЕ, ИМЕ ЈЕДНОГ РОДИТЕЉА/ДРУГОГ ЗАКОНСКОГ ЗАСТУПНИКА, ПРЕЗИМЕ УЧЕНИКА

ИДЕНТИФИКАЦИОНИ БРОЈ УЧЕНИКА

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ОСНОВНА ШКОЛА _____
МЕСТО _____
ОПШТИНА _____

ПОТПИС ДЕЖУРНОГ НАСТАВНИКА

Резултати се могу погледати на порталу **Моја средња школа**: <https://mojasrednjaskola.gov.rs> уносом јединственог идентификационог броја ученика (десетоцифрена шифра ученика). Ради преузимања скенираног теста у пдф формату, у делу где су доступни резултати завршног испита, неопходно је унети јединствену шифру теста.

Јединствена шифра теста:

Уколико родитељ / други законски заступник има налог на порталу **Мој есДневник** или има налог на **Порталу за електронску идентификацију eID.gov.rs**, којим приступа порталу **Мој есДневник**, тада, осим увида у резултате завршног испита, на порталу **Моја средња школа** може искористити и неку од следећих електронских услуга: подношење приговора на резултате завршног испита, подношење електронске листе жеља и подношење електронске пријаве за упис у средњу школу.

УПУТСТВО ЗА РАД

- Тест садржи **20** задатака, које треба решити за **120** минута.
- Пиши читко, ћириличким словима, водећи рачуна да твоји одговори буду разумљиви, али и граматички и правописно исправни.
- Када решаваш задатке у којима се од тебе очекује да нешто допишеш, увек користи пуне називе; скраћенице нису дозвољене (нпр. треба писати *именица*, а не *им.*, или *локалтив*, а не *лок.* и слично).
- Попуни тест **плавом хемијском оловком** (током рада можеш да користиш графитну оловку и гумицу).
- Одговор који је написан само графитном, црном хемијском или „пиши-бриши“ оловком неће бити признат.
- У задацима са понуђеним одговорима неће бити признати преправљани одговори.
- У задацима са понуђеним одговорима у којима је само један одговор тачан, добијаш 0 бодова ако поред тачног одговора означиш и неки нетачан.
- Немој ништа уписивати на QR кодове ( ) који се налазе на свакој страни теста.
- Обрати пажњу на то да се задаци разликују по начину на који треба да даш одговор.

У неким задацима изабраћеш тачан одговор тако што ћеш обојити одговарајући кружић. У задацима у којима постоји више тачних одговора потребно је обојити више кружића. Води рачуна о томе да кружић мора бити обојен, јер ће само тако одговор бити признат.

ПРИМЕР ОБОЈЕНИХ КРУЖИЋА
У задатку са једним тачним одговором
Који је главни град Републике Србије? Обој кружић испред тачног одговора.
☐ Нови Сад
☒ Београд
☐ Ниш
☐ Крушевац
У задатку са више тачних одговора
Обој кружиће испред израза чији је збир 5.
☒ 2 + 3
☐ 1 + 2
☒ 4 + 1
☐ 2 + 4
☐ 3 + 5

- Ако завршиш раније, предај тест и тихо изађи.

Желимо ти много успеха на испиту!

ТЕСТ
СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Прочитај одломак из текста Марија Варгаса Љосе *Књижевности и ја*, а затим уради задатке.

Почео сам да подучавам књижевност док сам још био студент, 1955. године, на Универзитету „Сан Маркос“. Био сам на трећој години књижевности и професор перуанске књижевности Аугусто Тамајо Варгас узео ме је за асистента. Дао ми је задатак да предајем на летњем курсу који је „Сан Маркос“ нудио страним студентима, а следеће године требало је да држим један од три часа на професоровом редовном курсу. Мада сам трошио много времена на припрему часова, што ме је жестоко мучило, од самог почетка сам у њима уживао. Убрзо сам открио да је начин на који се књижевна дела читају да би се после о њима предавало веома различит од читања из чистог задовољства. Да би се предавало о једној књизи песама, о роману или есеју, треба их читати много рационалније и преводити у појмове оно што су доживљаји и осећања. Али истовремено, то научно читање допушта да се боље схвати утицај који добре књиге имају на живот. Захваљујући књигама, много се боље упознаје језик којим се неко изражава и научи се да се говори прецизније, да се праве боље нијансе у ономе што се говори, машта или сања, и човек се креће лакше по замишљеним световима.

После тог искуства, годинама сам предавао у Енглеској и у Сједињеним Америчким Државама – и даље то радим – и то је увек била интелектуална пустиловина, врло богата и инструктивна, у којој сам научио много о свом занату писца и о суштинској важности књига не само за културно формирање особа него и за оно шта значи бити слободан и одговоран грађанин. Уверен сам, на пример, да се критички дух, неопходан за функционисање демократије, формира и обогаћује захваљујући књижевности више него било којој другој дисциплини.

Било је посебно задовољство предавати на курсу у Принстону, познатом америчком универзитету, заједно са мојим пријатељем Рубеном Гаљом. Тема су били моји романи, нарочито они који се заснивају на историјској и политичкој грађи. Поделили смо посао тако да се допуњујемо. Ја сам говорио као аутор, а он као критичар. Два гледишта: ја сам говорио о изворима који су ми служили да напишем те романи, о слободи коју сам узимао спрам стварних догађаја и личности, а Рубен је пак указивао на значење које би ти романи могли да имају од часа кад би ступили у везу са читаоцима и започињали потпуно самосталан живот, независан од свог аутора.

За мене су право изненађење била излагања у којима су студенти знали много више од мене о развоју моје прозе и били су боље припремљени од мене да разлуче оно што је у мојим делима историјска истина од књижевног испредања. Ни најмање не претерујем ако кажем да сам на овим часовима ја научио више о својим делима него студенти.

Проучавање књижевности навело ме је да се позабавим и необичним односом између књижевности и историје. Мада се често књижевност удаљава од догађаја онаких како су се десили, крати их или развлачи да би им појачала емотивну страну, те неверности, уместо да искривљују историјске чињенице, управо истичу оно у њима што је најинтезивније и најзначајније, чинећи да читаоци проживљавају причу заједно с њеним јунацима. Учинити да се „проживи историја“ није нешто што редовно постижу чак и најбољи историчари, често условљени обиљем грађе којом треба да документују информације. Зато нам, можда, Наполеонови ратови у Русији делују аутентичније кад их описује Толстој у роману *Раи и мир*, и битка код Ватерлоа кад о њој пише Виктор Иго у роману *Јагници*, него кад о њој пишу, с документаристичком строгашћу, добри историчари. Без ових последњих, романописци не би могли да присвоје историју као храну за своју машту, а могуће је и да без обраде коју су романописци дали историји историјски ликови и догађаји не би имали животност и присуство које имају у животу народа.

1. Обој кружић испред тачног одговора.

Аутор текста почео је да предаје књижевност када је био:

- студент књижевности;
- професор на факултету;
- познати писац;
- познати критичар.

2. Обој **кружиће** испред одговарајућих тумачења текста *Књижевности и ја*.

- Начин на који се књижевна дела читају да би се после о њима предавало сличан је или исти као и читање из чистог задовољства.
- Искуство предавача омогућило је приповедачу не само да боље разуме сопствени стваралачки рад него и утицај књижевности на људе.
- Како би догађаје у роману описао што веродостојније, приповедач се доследно придржавао историјских чињеница.
- Према приповедачевом мишљењу, читалац може уверљивије да доживи историјске догађаје читајући књижевно дело него дела историчара.
- Захваљујући разговору са студентима, приповедач је увидео да писац од читалаца може сазнати о свом делу и оно чега није био свестан.
- Приповедач мисли да се историчари често ослањају на књижевну грађу, баш као и писци на историјску.

3. Прочитај реченицу и одреди **врсту** подвучене **речи**.

На часовима сам ја научио више о својим делима него студенти.

Обој кружић испред тачног одговора.

- придев
- заменица
- број
- именица

4. Обој кружић испред **службе (функције)** коју има подвучени пример у наведеној реченици.

Романи су ступали у везу са читаоцима и започињали самостални живот.

- субјекат
- прави објекат
- предикат
- неправи објекат

5. У следећој реченици употребљен је број *педесет*, који је настао од бројева *педес* и *сет*. Које су се **гласовне промене** притом извршиле?

Почео сам да подучавам књижевност педесет година двадесетог века.

Обој **кружиће** испред тачних одговора.

- сибиларизација
- једначење сугласника по звучности
- једначење сугласника по месту изговора (творбе)
- непостојано *a*
- губљење сугласника

6. Одреди којем **роду** и којем **виду** припада подвучени **глагол**.

Проучавање књижевности навело ме је да се позабавим и необичним односом између књижевности и историје.

Обој **кружиће** испред тачних одговора.

- прелазни
- непрелазни
- свршени
- несвршени

7. Одреди **облик** подвученог **глагола**.

Поделили смо посао тако да се допуњујемо.

1. Глаголски облик: _____
2. Лице: _____
3. Граматички број: _____

8. Одреди **врсту** подвучене **зависне реченице**.

Књижевност се често удаљава од стварности да би појачала емотивни доживљај дела.

Врста зависне реченице: _____

9. Одреди **значење падежа** подвучених речи.

Читаоци проживљавају историју у књижевном делу заједно с њеним јунацима.

Значење падежа: _____

10. Прочитај одломак из аутобиографије Николе Тесле *Моји изуми*. Обрати пажњу на **значење** подвучене речи.

Моја мајка је потицала из једне од најстаријих породица у нашем крају и припадала је лози проналазача. Њен отац и њен деда су изумели многобројна оруђа за домаћинство, ратарство и друге сврхе. Она је заиста била велика жена, ретке умешности и моралне снаге, која се храбро супротстављала животним невољама и стекла многа тешка искуства. Била је прворазредни изумитељ и верујем да би много постигла да није била тако далеко од модерног живота и његових многоструких могућности. Изумела је и конструисала свакојаке направе и алатке, ткала је најлепше шаре од вуне коју је сама прела. Неуморно је радила од ране зоре до касно у ноћ и безмало сва одећа и покућство били су дело њених руку.

Обој кружић испред значења речи **умешност**.

- радозналост, знатижеља
  - спретност, способност
  - храброст, неустрашивост
  - упорност, истрајност
  - самоувереност, самопоуздање
11. Обој кружић испред назива књижевног језика којим је написан Душанов законик, донет 1349. године.
- старословенски језик
  - српскословенски језик
  - рускословенски језик
  - славеносрпски језик

12. Обој **кружиће** испод оних речи у наведеној реченици које се према правописним правилима пишу **великим почетним словом**.

На обалама реке тамиш, у јужном делу баната, налази се град панчево.

13. Обој кружић испред реченице у којој је **речца не** написана правилно.

- У среду не ћемо ићи у школу јер је не радни дан.
- У среду нећемо ићи у школу јер је не радни дан.
- У среду нећемо ићи у школу јер је нерадни дан.
- У среду не ћемо ићи у школу јер је нерадни дан.

14. Обој **кружиће** испред реченица које су написане у складу са **правописним правилом о писању запете**.

- Добио сам више, него што сам очекивао, али опет мало.
- Он Вас поштовани господине Марковићу, врло уважава.
- Вредно је учио, само што се то не види јасно и у оценама.
- Док је само учио из личног искуства, био је добар и брз у учењу.
- Видно бесан није хтео ни да чује наше аргументе.

15. Обој **кружић** испред имена књижевника на кога се односе наведени биографски подаци.

Рођен је у Бранковини код Ваљева 1777. године. Дипломата, политичар и писац, учествовао је у Боју на Мишару. Био је савременик Вука Караџића и подржавао је његову реформу језика и писма. Најзначајније његово дело су *Мемоари*.

- Бранко Радичевић
- Милош Црњански
- Прота Матеја Ненадовић
- Доситеј Обрадовић

16. Одреди **књижевни род** којем припада наведено дело.

Шљива се буди крајем априла,
Развија широка, пребела крила,
На крају села, уврх голети,
Она се спрема да полети.
– Ал' заспи. Пробуди се тек у јуну,
И осети: крошњу, тешку и пуну.
Клонуле, повијене, гране се муче.
Криве се стабла, ко во сред вуче.

У јулу, плод се на земљу сруши,
И шљиви ко да лакне на души.
Одскочи крошња увис, ко да је
Побегла из загушљиве неке одаје.

Тако преспава јесен и зиму
Тиха, загледана у даљину

Обој **кружић** испред тачног одговора.

- епика
- лирика
- драма

17. Прочитај одломак из комедије *Избирачица* Косте Трипковића, па означи тачну тврдњу која се односи на текст.

ТРЕЋА ПОЈАВА

ЈОВАН и *Њређашњи*

ЈОВАН: Ево једно писмо.

МАЛЧИКА: Дај овамо. (*Јован ъреда и оге, Малчика чииа агресу.*) „Госпођици Малчики“ Гле, гле, још ће бити какво љубавно писмо! (*Оѡвори и ѡрочииа.*) Ко би се том надао! (*Смеје се.*)

СОКОЛОВИЋ и ЈЕЦА: Шта је? Шта је?

МАЛЧИКА: Чујте и пазите. (*Чииа.*)

„Госпођице Малчика.
Ви сте за ме прилика,
То сам одмах видео,
Само сам се стидео,
Да сам кажем усмено.
Зато ево писмено,
Поштено је мишљено:
Будите ми женица,
То вас моли Тошица.“

(*Смеје се.*) Ха, ха, ха!...

СОКОЛОВИЋ: Та то је просидба!

ЈЕЦА: Од господина Тошице?

МАЛЧИКА: И то у стиховима, на лепом сатиниратом папиру, са намолованим прободеним срцем! Ал' гле, има још и пост скриптума! (*Чииа.*)

„Још се ово додаје,
Пословица српска је,
Она гласи: Избирач
Наиђе на отирач!“

А, гледај ти само господина Тошице! Какав брезобразлук тако што написати! Овамо момче за избор! Ха, ха, ха! Тошица мој просилац, са његовим носем! Ха, ха, ха!

Обој кружић испред тачног одговора.

- Малчика се радује просидби јер жели што пре да се уда.
- Малчика се подсмева Тошици јер јој се не свиђа како он изгледа.
- Малчика је љута јер је очекивала писмо од другог просца.
- Малчика је одушевљена писмом јер је заљубљена у Тошицу.

18. Прочитај одломак из песме *Чудесни свиѡац* Добрице Ерића. Које **стилске фигуре** уочаваш у подвученим стиховима?

Кад у тихе летње вечери
запали поља свитаца рој
знај да међу њима трепери
и један који је само твој.

Ма где будеш свијао гнезда
ма где те однео птичији лет
у мноштву других, ливадских звезда
светлеће и он ко златни цвет.

Обој **кружиће** испред тачних одговора.

- персонификација
- метафора
- ономотопеја
- поређење
- градација

19. Прочитај одломак из приповетке *Кањош Мацедоновић* Стефана Митрова Љубише, па одговори на захтев испод текста.

Пуче по граду глас као муња да је Фурлан погинуо. Неко прича да му је видио главу, неко срце, неко описива бој као да је све очима гледао, а стотина га опколили да чују. Зазвоне звона у свијем црквама; позатварају дућане прије мрака; ударе свирале и бубњи, расвијетле град да се види као усред подна, а народ врви одсвукуд на чопоре к великој цркви да Богу захвали и завјете прилаже, што се град ослободио тако страшне биједе.

У првом мраку око триста људи одјевени у једнакој ношњи, а за њима свијета на гомиле са зубљама, дублијерима и свијетњацима, дођу пред кућу Кањошеву и пренесу га у златна носила у дуждев двор, гдје му је сву ноћ пошта и весеље трајало. Пропитују дужд и господа о сјеки и о Фурлану, гледају му и обидују мач, а он донио са собом прстен и палаш Фурланов на поклон дужду.

„Ево ти, честити дужде, обиљежја која сам дигао са мртва одметника. Овако ти сваки непријатељ обршио и на мору и на суку, као што је данас овај Фурлан.“

То Кањош изусту, а дужде га објеручке загрли и пољуби посред чела.

Сутра у подне пође дужде са свом господом у Светога Марка на благодарност, а за њим непрегледна пука, као тушта. Бијаше црква урешена као што бива у највишим светковинама. Кањошу определилише мјесто одвојено и узвишено според дужда, а црква се напунила госпде и набило једно на друго да не могу хрхнут’.

Иза службе божје, пође дужде с Кањошем о десној, с господом и с пратњом у велику одају, гдје се дужди круне и цари примају. Свод јој је позлатом извезен, ступови мраморни златном жицом опточени, столи од кадифе с бисерним уресом, а дуждево престоље од слонове кости окићено ловорјем. Сједе дужде, пак са престаља поче говорити талијански. Кад прекиде, један од оне госпде преведе Кањошу нашки дуждеве ријечи, пуне меда и захвалности њему и опћини која га је послала.

„Сад“, рече тумач, „ево смо отворили благо Светога Марка, приступи и узми колико те је воља, и што сам заповиједаш.“

Приступи Кањош гвозденој скрињи са три браве, кад ли скриња пуна удушена златнијех дуката. Погледа Кањош благо, пак се посмијехну, извади из тобоца својега дукат и баци у скрињу.

„Што чиниш?“, викне зачуђени тумач.

А Кањош њему:

„Да се из ове скриње диже а не меће, то би благо брзо нестало: брзо бисте јој дно видјели.“

Мало затијем рече Кањошу онај исти господин да би било дужду веома драго да се с њим освати, и да би му рад поклонити кћер једину за жену.

„Благодарим“, рече Кањош, „на такву племениту понуду. У нашој је опћини обичај непрекидни да се свака жени у свому јату, и тако чувамо поштење нашијем сестрама.“

„А да тражи, вели ти дужде, какви дар!“

„Питам“, викне Кањош, „да нам не узимате царине ни мрнара, да стојите поштено на погодби коју смо утврдили при предаји, и за боље јемство да се зове именом нашега народа она обала у Млецима при мору гдје се искрцава наша трговина. Другога дара и обиљежја нити тражим, нити примама.“

Обој **кружиће** испред тачних тврдњи које се односе на особине Кањоша Мацедоновића.

- Незахвалан је, јер не цени дуждеву племенитост и великодушност.
- Похлепан је, јер му није довољно да узме све благо из скриње.
- Патријархалан је, јер жели да се ожени искључиво девојком из свог народа.
- Хвалисав је, јер стално истиче своју јуначку победу над Фурланом.
- Родољубив је, јер не тражи награду за себе, него олакшице за свој народ.

20. Прочитај песму *Међу својима* Владислава Петковића Диса, па одговори на захтев.
Док читаш, уочавај уметничке одлике песме.

У мом срцу поноћ. У њој каткад тиња
Мисо да још живиш, мој пределе млади.
Моја лепа звезда, мајка и робиња,
Боже! Шта ли данас у Србији ради?

Код вас је пролеће. Дошле су вам ласте.
Оживеле воде, ђурђевак и руже.
И мирише земља, која стално расте
У гроб и тишину, мој далеки друже.

Једно твоје вече. Идеш кући споро
Улицама страха, и душа ти јеца.
Твоје гладне очи, моја дивно зоро,
Храни љубав мајке: *Нека живе деца.*

Улазиш у собу. Сузе те већ гуше.
А два наша цвета из четири рата
У твоје крилу, образе ти суше:
Мама, зашто плачеш? Је л' њисао њаиша?

У велике патње, невино питање
Дуби дубљу рану: плач ти тресе груди...
Напољу је видно, као пред свитање.
Ко да ће се дићи гробови и људи.

Скупила си сузе у косе детиње.
Све вас гледам сада крај гозбе сироте.
Лице ти се ведри: то душа светиње
Љуби твоје чело, мој сјајни животе.

Обој **кружиће** испред уметничких одлика и тумачења која се односе на песму *Међу својима*.

- Уводном метафором у првом стиху наглашена је самоћа и туга лирског субјекта, што доприноси елегичном тону песме.
- Песма је испевана у терцетима, а ритам и мелодија успостављају се захваљујући доследно спроведеној укрштеној рими.
- Мотив пролећа, којим је дочарана атмосфера песниковог завичаја, сврстава ову песму у дескриптивну лирику.
- У другом делу песме контрастом и метафором наглашена је тешка ситуација у којој се песникова супруга бори за опстанак породице.
- Лирски субјект доживљава Србију као робињу лишена слободе и обраћа јој се истичући несрећу свог народа.
- Због тога што је усамљен у туђини, лирски субјект сећањем призива слике своје домовине и породичног окружења.

ПРАЗНА СТРАНА

ИНТЕРНО

ПРИМЕРАК ЗА ШКОЛУ

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА
ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ЗАЛЕПИТИ ИДЕНТИФИКАЦИОНУ
НАЛЕПНИЦУ

ЗАВРШНИ ИСПИТ НА КРАЈУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ТЕСТ

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ОБРАЗАЦ

ИМЕ, ИМЕ ЈЕДНОГ РОДИТЕЉА/ДРУГОГ ЗАКОНСКОГ ЗАСТУПНИКА, ПРЕЗИМЕ УЧЕНИКА

ИДЕНТИФИКАЦИОНИ БРОЈ УЧЕНИКА

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ОСНОВНА ШКОЛА _____

МЕСТО _____

ОПШТИНА _____

ПОТПИС ДЕЖУРНОГ НАСТАВНИКА

